१२३

वेनो भार्गवः। वेनः। त्रिष्टुप्।

अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने।
इममपां संगमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिभी रिहन्ति॥ १०.१२३.०१

अयम्- एषः। ज्योतिः- ज्योतिर्भूतः। जरायुः- गर्भवदवस्थितः। रजसः- उदकस्य। विमाने- निर्माणस्थाने। पृश्निगर्भाः- सूर्यरश्मिगर्भिता अपः। चोदयत्- चोदयति। अपाम्- मूलशक्तिधाराणाम्। सङ्गमे। सूर्यस्य इमम्- चिद्रश्मिम्। शिशुं न- वात्सल्येन। विप्राः- मेधाविनः। मतिभिः- मननैः। रिहन्ति- आस्वादयन्ति ॥१॥

समुद्रादूर्मिमुदियर्ति वेनो नभोजाः पृष्ठं हर्यतस्य दर्शि।
ऋतस्य सानावधि विष्टपि भ्राट् समानं योनिमभ्यनूषत व्राः॥ १०.१२३.०२

नभोजाः- दिविजः। वेनः- कान्तः। समुद्रात्-। ऊर्मिं- तरङ्गम्। उदियर्ति- प्रेरयति। हर्यतस्य- वेनस्य। पृष्ठम्- उत्कृष्टं स्थानम्। दर्शि- अदर्शि। भ्राट्- भासमानः। ऋतस्य- प्रकृतिनियतिभूतसत्यस्य। सानौ- उच्छ्रिते प्रदेशे। विष्टपि अधि- स्वर्गे राजते। व्राः- संघाः। समानं योनिम्- समानं सदनम्। अभ्यनूषत- स्तुवन्ति ॥२॥

समानं पूर्वीरभि वावशानास्तिष्ठन्वत्सस्य मातरः सनीळाः।
ऋतस्य सानावधि चक्रमाणा रिहन्ति मध्वो अमृतस्य वाणीः॥ १०.१२३.०३

पूर्वीः- पुराण्यः। वावशानाः- शब्दयन्त्यः। सनीळाः- समानसदनाः। वत्सस्य मातरः- वात्सल्यभावसम्पन्नाः। अभि तिष्ठन्- अभितो तिष्ठन्त्यः। ऋतस्य सानौ- ऋतानुभवस्य उत्कृष्टप्रदेशे। अधि चक्रमाणाः- उपासनं कुर्वाणाः। मध्वः अमृतस्य- मधुरामृतस्य सम्बन्धिन्यः। वाणीः- वाचः। रिहन्ति- आस्वादयन्ति ॥३॥

जानन्तो रूपमकृपन्त विप्रा मृगस्य घोषं महिषस्य हि ग्मन्।
ऋतेन यन्तो अधि सिन्धुमस्थुर्विदद्गन्धर्वो अमृतानि नाम॥ १०.१२३.०४

महिषस्य- महतः। मृगस्य- सिंहस्य। घोषम्- गर्जनम्। ग्मन्- अभितो गच्छन्तः। हि- खलु। विप्राः- मेधाविनः। जानन्तः- विद्वांसः। रूपम्। अकृपन्त- अकुर्वन्। ऋतेन- धर्मेण। यन्तः- गच्छन्तः। सिन्धुम्- मूलशक्तिधाराम्। अधि अस्थुः- अधितस्थुः। गन्धर्वः- गोधारक उपासकः। अमृतानि नाम- अमृतहेतुभूतमन्त्रान्। दधत्- दधाति ॥४॥

अप्सरा जारमुपसिष्मियाणा योषा बिभर्ति परमे व्योमन्।
चरत्प्रियस्य योनिषु प्रियः सन्सीदत्पक्षे हिरण्यये स वेनः॥ १०.१२३.०५

अप्सराः- मूलशक्तिधारोत्पन्नानुभूतिः। जारम्- वृत्रजरयितारं वेनम्। उपसिष्मियाणा- उपगम्य ईषद्धसन्ती। योषा- नारी। परमे व्योमन्-। बिभर्ति- धारयति। प्रियस्य- वेनस्य। योनिषु- सदनेषु। चरत्- चरति। प्रियः सन्। सः- असौ। वेनः- कान्तः। हिरण्यये- भास्वरे। पक्षे- अस्मत्पक्षभूते मेघे। सीदत्- उपविशति ॥५॥

नाके सुपर्णमुप यत्पतन्तं हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा।
हिरण्यपक्षं वरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरण्युम्॥ १०.१२३.०६

हिरण्यपक्षम्- ज्वलत्पक्षम्। वरुणस्य- ऋताधिदैवतस्य। दूतम्। यमस्य- नियमाधिदैवतस्य। योनौ- सदने। शकुनम्- पक्षिणम्। भुरण्युम्- धारकम्। नाके- आनन्दसदने। पतन्तम्। सुपर्णम्। त्वा- भवन्तम्। हृदा- हृदयेन। वेनन्तः- कामयमानाः। अभ्यचक्षत- आभिमुख्येन पश्यन्ति ॥६॥

ऊर्ध्वो गन्धर्वो अधि नाके अस्थात्प्रत्यङ्चित्रा बिभ्रदस्यायुधानि।
वसानो अत्कं सुरभिं दृशे कं स्वर्ण नाम जनत प्रियाणि॥ १०.१२३.०७

ऊर्ध्वः- उत्कृष्टः। गन्धर्वः- गोधारकः। नाके- आनन्दमयं स्वं सदनम्। अधि अस्थात्- अध्यतिष्ठत्। प्रत्यङ्- अस्मदभिमुखः। अस्य। आयुधानि। बिभ्रत्- धारयन्। दृशे- दर्शनाय। कम्- सुखमयम्। सुरभिम्- शोभनम्। अत्कम्- रूपम्। वासनः- बिभ्रत्। स्वर्न- नभ इव। प्रियाणि। नाम- उदकानि। जनत- जनयति ॥७॥

द्रप्सः समुद्रमभि यज्जिगाति पश्यन्गृध्रस्य चक्षसा विधर्मन्।

भा॒नुः शु॒क्रेण॑ शो॒चिषा॑ चका॒नस्तृ॒तीये॑ चक्रे॒ रज॑सि प्रि॒याणि॑॥ १०.१२३.०८

गृध्रस्य। चक्षसा- तीक्ष्णचक्षुषा। विधर्मन्- विशेषधर्मम्। पश्यन्। द्रप्सः- द्रवणशीलः। समुद्रम्- हृत्समुद्रम्। जिगाति- गच्छति। भानुः- दीप्तः। शुक्रेण- शुभ्रेण। शोचिषा- प्रकाशेन। तृतीये रजसि- स्वर्गे। चकानः- दीप्यमानः। प्रियाणि चक्रे॥८॥